

Biuletyn Polonistyczny

10.03.2021

Data wydarzenia: 10.03.2021

**Redakcja czasopisma „Wielogłos - Pismo Wydziału Polonistyki UJ”
zaprasza do nadsyłania artykułów do numerów monograficznych:
"Komparatystyka w epoce kryzysów" i "Poezja: strategie lektury w XXI
wieku"**

Typ wydarzenia: Call for papers

Organizatorzy: Wydział Polonistyki UJ

Redakcja czasopisma "Wielogłos" informuje o otwartym naborze artykułów do dwóch planowanych numerów tematycznych czasopisma. Pierwszy z nich będzie poświęcony strategiom czytania poezji w wieku XXI - na teksty redakcja czeka do 30 kwietnia 2021. Drugi będzie dotyczył komparatystyki i stanu dyscypliny w epoce kryzysów - propozycje można przesyłać do 15 września 2021.

(informacja redakcji czasopisma "Wielogłos"):

Komparatystyka w epoce kryzysów

Początek XXI wieku był dla komparatystyki literackiej okresem istotnych diagnoz, analiz stanu tej dyscypliny akademickiej, momentem wyznaczania celów i kształtowania się koncepcji nowych wobec dotychczasowych przedsięwzięć badawczych realizowanych w ramach literaturoznawstwa porównawczego. Dyskusja nad stanem dyscypliny oscylowała wokół stanowisk skrajnych. Z jednej strony, Gayatri Ch. Spivak głosiła (2003) ostateczną śmierć pogrążonej od dziesięcioleci w kryzysie komparatystyki, która szansy na ocalenie powinna szukać w głębokiej rekonfiguracji pól i metod badawczych. Z drugiej, Haun Saussy rozpoczynał swój esej otwierający datowany na rok 2004 raport o stanie komparatystyki literackiej jako dyscypliny akademickiej American Comparative Literature Association od ogłoszenia triumfu komparatystyki, której podstawowe założenia i postulaty kształtujące ją od początków miały zostać wreszcie zaakceptowane powszechnie przez badaczy literatury. Tego rodzaju dyskusje toczyły się szczególnie intensywnie na gruncie komparatystyki amerykańskiej, a problemy opisywane w odniesieniu do wymiaru teoretycznego czy metodologicznego nie zawsze przynosiły trudności w wymiarze praktyki badawczej. Nietrudno jednak zauważyć, że to właśnie one przyczyniły się do ożywienia zainteresowania literaturoznawstwem porównawczym także w Europie Środkowo-Wschodniej, gdzie zadawano pytania o wartość i sensowność podejmowania

dyskusji nad problemami amerykańskich instytucji akademickich, a jednocześnie adaptowano wypracowywane na tamtym gruncie propozycje do miejscowych realiów. Nasilenie tej refleksji widać także na gruncie polskim – lata 2009-2011 to okres kumulacji tekstów (podręczników, artykułów, tłumaczeń) o komparatystyce wydanych w języku polskim, w tym także specjalnego numeru „Wielogłosu”.

Od tamtego czasu mija właśnie pełna dekada. Od raportu Saussy’ego dzieli nas już ponad 15 lat, a od przełomowego raportu Bernheimera – prawie 30. Ursula K. Heise, autorka kolejnego raportu o stanie dyscypliny ACLA, zauważa, że jakkolwiek ostatnie lata przyniosły istotne zmiany w dziedzinie badań nad literaturą i kulturą, to komparatystyka nie odgrywała w nich istotniejszej roli i trudno dziś mówić o tym, by literaturoznawstwo porównawcze było kierunkiem inspirującym nowe zjawiska w humanistyce. Czyżby zatem komparatystyka literacka doświadczała kolejnego kryzysu (lub tylko kolejnej odsłony kryzysu, który trwa od lat)? Czy rzeczywiście doszło do „śmierci dyscypliny”, która nie zdołała znaleźć dla siebie odpowiedniego miejsca w zmieniającej się konfiguracji nauk humanistycznych? Czy postulaty, do których realizacji dążyli komparatyści przez dziesięciolecia, zostały zaakceptowane na tyle powszechnie, że nie ma już o co walczyć? A może komparatystyczna karawana jedzie dalej, porzuciwszy przestrzeń teorii na rzecz eksploracji określonych zjawisk literackich i kulturowych?

Zapraszamy do podjęcia refleksji teoretycznej, metodologicznej, ale i praktycznych badań dotyczących aktualnego miejsca, odgrywanej roli i zadań komparatystyki między innymi wobec takich zjawisk, jak:

- kryzys klimatyczny, antropocen, biohumanistyka i ekokrytyka;
- nowa humanistyka i humanistyka cyfrowa;
- kryzys uchodźczy, migracje i przemieszczenia;
- planetaryzm, globalizm, regionalizm, lokalność;
- globalna i lokalna problematyka badawcza;
- kryzys pandemiczny i dyskursy maladyczne;
- literatura i nowe media, literatura i transmedialność;
- kryzys demokracji liberalnej, nacjonalizm i populizm;
- instytucjonalizacja badań nad literaturą światową;
- kryzys instytucji akademickich i dydaktyki uniwersyteckiej;

- rozwój badań nad przekładem;
- kryzys kanonów, kanony alternatywne;
- historia – teoria – krytyka literatury.

Na Państwa teksty zredagowane zgodnie z wytycznymi podanymi na stronie naszego czasopisma (<http://www.wieloglos.polonistyka.uj.edu.pl/instrukcje>) czekamy **do 15 września 2021 r.** pod adresem: wieloglos.redakcja@uj.edu.pl .

Poezja: strategie lektury w XXI wieku

Najnowszy numer tematyczny „Wielogłosu” chcemy poświęcić metakrytycznej refleksji nad współczesnymi propozycjami czytania poezji (niekoniecznie współczesnej). W centrum naszej uwagi znajdą się nowe, intrygujące kierunki badań szeroko pojętego poezjoznawstwa i perspektywy rozwoju tej dziedziny. Interesuje nas, jakie strategie lektury i odbioru poezji wydają się dziś dominujące, najbardziej oryginalne lub obiecujące, a jakie tracą na znaczeniu lub odchodzą (bezpowrotnie?) w przeszłość.

Warto przyjrzeć się temu, jak zmienia się samo pojęcie poezji i języka poetyckiego – a w związku z tym i nasze praktyki lekturowe – w czasach po cyfrowej rewolucji. Pytamy zatem o to, czym jest i czym może się stać proces lektury w XXI wieku, jak zmieniają się sposoby czytania, doświadczania i performatywnego współtworzenia tekstów, które zwykliśmy określać jako poetyckie i jak reagują na te zmiany badacze w Polsce i za granicą. W dobie dynamicznych i trudno przewidywalnych zmian na polu komunikacji literackiej czas ponownie postawić pytanie o granice literackości. Przemiany te wyraźnie wpływają na sposoby percypowania poezji przez różne kręgi odbiorców, a także na krytyczne kategoryzacje, jakim poddajemy poezję (Kałuża 2020). W tym kontekście zasadny byłby namysł nad statusem samej formy wierszowej i przeobrażeniami, jakim ona w tym kontekście podlega. Warto zapytać, jak daleko odeszliśmy od klasycznej Jakobsonowskiej definicji funkcji poetyckiej języka lub, odwracając pytanie, jak blisko niej wciąż się znajdujemy?

Chodzi tu nie tylko o intrygujące badawczo obszary literatury cyfrowej i literatury w internecie, które prowokują do zrewidowania tradycyjnych, wypracowanych w epoce Gutenberga siatek pojęciowych i poszerzają pole ekspresywnych i komunikacyjnych możliwości poezji (Winiecka 2020, Szczęśna 2018, Pawlicka 2012). Chcielibyśmy spojrzeć na badania nad poezją również z perspektywy historii jej lektury jako praktyki kulturowej, jak czyni to m.in. Roger Chartier (2000). Pytamy zatem o to, na jakie sposoby czyta się poezję w epoce nadmiaru informacji, jaki jest wspólnotowy i indywidualny wymiar jej odbioru, jakie kategorie opisu byłyby najbardziej przydatne do uchwycenia tego zjawiska. Warto przyjrzeć się dziś bliżej na przykład ustnym sposobom wykonywania poezji i, szerzej, jej performatywnemu wymiarowi, wtórnej oralności, a także metodzie „ważnego słuchania” (Kremer 2015, Middleton 2005, Bernstein 1998). Innym istotnym polem

dociekań okazuje się zagadnienie wizualności i przestrzenności tekstu poetyckiego, nie tylko w odniesieniu do badań skupiających się na aspekcie typograficznym i wizualnym tekstu czy zagadnieniu jego medialności (Kremer 2015, Przybyszewska 2015), ale i w kontekście przesunięć w myśleniu o samym tekście jako o przedmiocie materialnym, niestabilnym wytworze performatywnego działania lub o inter-/polimedialnej praktyce kulturowej (Bodzioch-Bryła 2019, Kałuża 2020).

Obserwujemy dziś osobliwe rozchwianie granic, w których umownie umieszczamy różnego rodzaju formy poetyckie – diagnozujemy ich labilny status, a możliwie wielowymiarowe ujęcie danego utworu wymaga od badacza uważnej analizy nie tylko wymiaru tekstowego, lecz także wizualnego, głosowego, materialnego, performatywnego czy transmedialnego. Jakie więc szanse, możliwości i zagrożenia stoją przed przyszłymi badaniami nad poezją? Jak w kulturze hybrydycznej i multimedialnej zmieniają się sposoby definiowania takich tradycyjnych poezjoznawczych kategorii jak podmiot liryczny, wiersz, język poetycki, obraz, monolog liryczny? Zapytajmy wreszcie bardziej ogólnie – jakie widzimy dzisiaj perspektywy rozwoju badań nad poezją, zarówno nowoczesną, najnowszą, jak i poezją dziewiętnastowieczną oraz poezją epok dawnych? Warto dziś spojrzeć z pozycji metakrytycznego dystansu na pomysły badawcze dotyczące utworów o niestabilnym statusie – przed-tekstów (rękopisami, *pages performatives*), wymagających rekonstrukcji zabytków poezji dawnej czy tekstów performatywnie wytwarzanych podczas slamu poetyckiego. Kwestią szczególnie frapującą w kontekście poezji są też propozycje metodologiczne z kręgu *distant reading* i badań stylometrycznych czy badań nad literaturą światową (Moretti 2016, Casanova 2017). Warto zapytać, jak poezjoznawstwo odnajduje się wśród tych możliwości, czy jest nimi w ogóle zainteresowane – a może kieruje się w stronę zupełnie innych metodologii?

Wydaje się, iż właśnie stajemy przed koniecznością wynalezienia nowych języków, za pomocą których będziemy mówić o literaturze w epoce po rewolucji cyfrowej. Czy w obliczu przemian współczesnej humanistyki, w dyskusjach nad jej kondycją, płynnymi granicami dyscyplin i fluktuacjami kolejnych „zwrotów” możemy zaobserwować takie orientacje badawcze, które wydają się obiecujące i odświeżające dla poezjoznawstwa? A jeśli tak, to jak mogą one wpłynąć na nasze strategie interpretacyjne? W kontekście badań nad poezją warto przyjrzeć się bliżej takim perspektywom badawczym jak postsekularyzm, feminizm, studia nad rzeczami i orientacje z kręgu biohumanistyki, a także rozważaniom spod znaku zwrotu afektywnego, zwrotu somatycznego, performatyki i ekokrytyki czy też badaniom nad powrotami idei i praktyk awangardowych. W ostatnich latach pojawiają się bowiem interesujące próby ujmowania materii poetyckiej z tych właśnie pozycji (m.in. Bogalecki 2016, Bartczak 2018, Dziadek 2014, Glosowicz 2019, Fiedorczuk 2015, Filipowicz 2013, Jarzyna 2019, Kremer 2017, Orska 2019, Perloff 2010). Nie proponujemy jednak podjęcia kolejnych prób lekturowych z punktu widzenia tych lub innych stanowisk interpretacyjnych – zachęcamy zaś do metakrytycznego oglądu owych orientacji ze względu na potencjał ich oddziaływania na poezjoznawstwo.

Modele lektury praktykowane przez dzisiejszych badaczy poezji okazują się dość zróżnicowane: w wielogłosie rozmaitych wypowiedzi na temat poezji znajdziemy odczytania oparte na otwartości i empatycznym „wsłuchiwanie się w tekst”, ale też takie, które są podporządkowane ironicznemu wywracaniu na nice czytelnicznych nawyków lub traktują poezję jako jedną z praktyk kulturowych. Obserwujemy lektury „bliskie” i „dalsze” względem tekstu, intymne bądź zaangażowane, lektury afirmatywne lub kwestionujące sam trud badania poezji, odczytania radykalne i minimalistyczne, głosy zorientowane na kwestie estetyczne lub egzystencjalne. Warto objąć badawczym spojrzeniem tę wielowymiarową mozaikę, być może w poszukiwaniu pewnych zależności, tendencji, relacji między różnymi propozycjami. Jakim rewizjom ulegają dziś klasyczne metody analizy i interpretacji tekstu poetyckiego? Jakim przeobrażeniom mogą lub powinny ulec formy pisarstwa naukowego na temat tego obszaru literatury? Czy w przyszłości pozostaniemy wierni wciąż chyba dominującej szkole czytania spod znaku metody *close reading*, czy może na horyzoncie rysują się już nowe, odkrywcze sposoby lektury, które miałyby szansę ją zastąpić? A może raczej skierujemy się w stronę wynajdywania własnych, prywatnych języków krytycznych i indywidualnych projektów lekturowych? Wreszcie – zachęcamy do refleksji nad tym, co to znaczy być dzisiaj profesjonalnym czytelnikiem poezji i czy takie pojęcie jest jeszcze w ogóle do utrzymania.

Na Państwa teksty, zredagowane zgodnie z wytycznymi zamieszczonymi na stronie <http://www.wieloglos.polonistyka.uj.edu.pl/instrukcje>, czekamy do **30 kwietnia 2021** roku pod adresem wieloglos.redakcja@uj.edu.pl.

Data zgłaszania prelegentów: 15.09.2021

Opłata: bez opłat

Linki:

- <http://www.wieloglos.polonistyka.uj.edu.pl/call-for-papers>

Słowa kluczowe: czasopismo, Wielogłos